

The Seder Which Changed History

Story in the Hagadah:

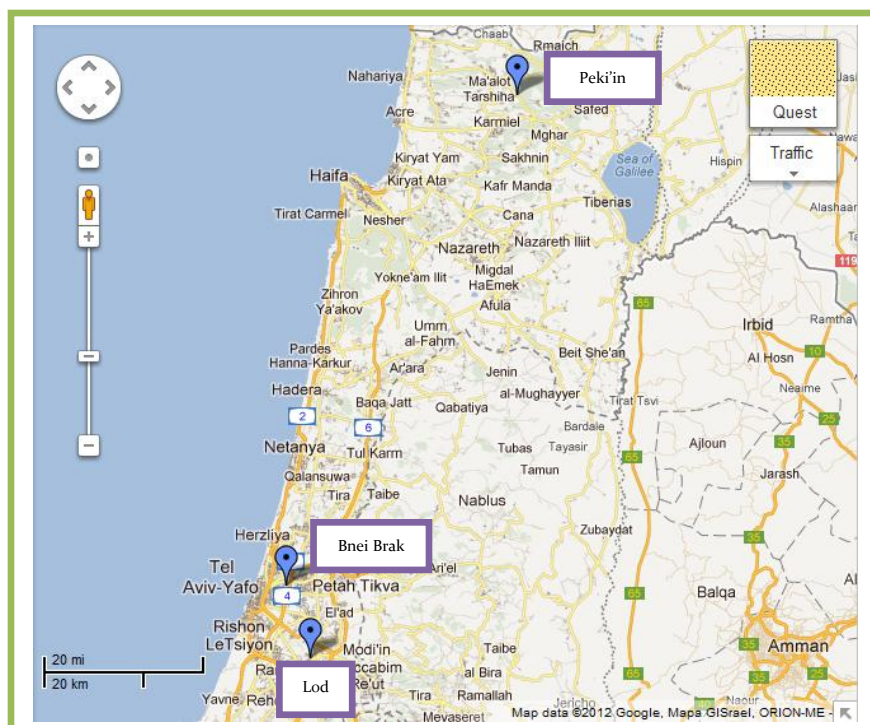
מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

It happened that Rabbi Eliezer, Rabbi Yehoshua, Rabbi Elazar ben Azaryah, Rabbi Akiva and Rabbi Tarphon were reclining [at a seder] in B'nei Berak. They were discussing the exodus from Egypt all that night, until their students came and told them: "Our Masters! The time has come for reciting the morning Shema!"

אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא: שנאמר, למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך, ימי חיידך - הימים, כל ימי חיידך - הלילות. וחכמים אומרים: ימי חיידך - העולם הזה, כל ימי חיידך - להביא לימות המשיח.

Rabbi Eleazar ben Azaryah said: "I am like a man of seventy years old, yet I did not succeed in proving that the exodus from Egypt must be mentioned at night-until Ben Zoma explained it: "It is said, 'That you may remember the day you left Egypt all the days of your life;' now 'the days of your life' refers to the days, [and the additional word] 'all' indicates the inclusion of the nights!"

The sages, however, said: "'The days of your life' refers to the present-day world; and 'all' indicates the inclusion of the days of Mashiach."

The Players:

1. Talmud Bavli, Brochos 9a

For it has been taught: And they shall eat of the flesh in that night. R. Eleazar b. Azariah says: Here it is said: 'in that night', and further on it is said: For I will go through the land of Egypt in that night. Just as the latter verse means until midnight, so also here it means until midnight. R. Akiba said to him: But it is also said: Ye shall eat it in haste, which means: until the time of haste? [Until the break of the dawn]. [Said R. Eleazar to him,] If that is so, why does it say: in the night? [R. Akiba answered,] Because I might think that it may be eaten in the daytime like the sacrifices; therefore it is said: 'in the night', indicating that only in the night is it eaten and not in the day. ...

And [the controversy of] these Tannaim is like [the controversy of] the other Tannaim in the following Baraitha: There thou shalt sacrifice the passover-offering at even, at the going down of the sun, at the season that thou camest forth out of Egypt. R. Eliezer says: 'At even', you sacrifice; 'at sunset', you eat; and 'at the season that thou camest out of Egypt', you must burn [the remainder]. R. Joshua says: 'At even', you sacrifice; 'at sunset', you eat; and how long do you continue to eat? Till 'the season that thou camest out of Egypt'.

R. Abba said: All agree that when Israel was redeemed from Egypt they were redeemed in the evening. For it is said: The Lord thy God brought thee forth out of Egypt by night. But they did not actually leave Egypt till the daytime. For it is said: On the morrow after the passover the children of Israel went out with a high hand. About what do they disagree? — About the time of the haste. R. Eleazar b. Azariah says: What is meant by 'haste'? The haste of the Egyptians. And R. Akiba says: It is the haste of Israel.

דתניא : אואכלו את הבשר בלילה הזה, רבי אלעזר בן עזריה אומר : נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן בועברתי בארץ מצרים בלילה הזה - מה להלן עד חצות, אף כאן עד חצות. אמר ליה רבי עקיבא : והלא כבר נאמר בחפזון - עד שעת חפזון! אם כן מה תלמוד לומר בלילה - יכול יהא נאכל כקדשים ביום, תלמוד לומר : בלילה, בלילה הוא נאכל, ולא ביום ... והני תנאי כהני תנאי, דתניא : השם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים. רבי אליעזר אומר : בערב אתה זובח, וכבוא השמש אתה אוכל, ומועד צאתך ממצרים אתה שורף ; רבי יהושע אומר : בערב אתה זובח, כבוא השמש אתה אוכל, ועד מתי אתה אוכל והולך - עד מועד צאתך ממצרים.

אמר רבי אבא : הכל מודים, כשנגאלו ישראל ממצרים - לא נגאלו אלא בערב, שנאמר והוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה, וכשיצאו - לא יצאו אלא ביום, שנאמר זממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה. על מה נחלקו - על שעת חפזון ; רבי אלעזר בן עזריה סבר : מאי חפזון - חפזון דמצרים, ורבי עקיבא סבר : מאי חפזון - חפזון דישראל

Historical Significance of the Seder:

2. Talmud Bavli, Gittin 56a

He then sent against them Vespasian the Caesar who came and besieged Jerusalem for three years. There were in it three men of great wealth, Nakdimon b. Gorion, Ben Kalba Shabua' and Ben Zizith Hakeseth ...

One of these said to the people of Jerusalem, I will keep them in wheat and barley. A second said, I will keep them in wine, oil and salt. The third said, I will keep them in wood ...

These men were in a position to keep the city for twenty-one years. The biryoni were then in the city. The Rabbis said to them: Let us go out and make peace with them [the Romans]. They would not let them, but on the contrary said, Let us go out and fight them. The Rabbis said: You will not succeed. They then rose up and burnt the stores of wheat and barley so that a famine ensued ...

He said to him: Give me Jabneh and its Wise Men, and the family chain of Rabban Gamaliel, and physicians to heal R. Zadok.

שדריה עילויהו לאספסינוס קיסר. אתא,
צר עלה תלת שני. הוּוּ בה הנהו תלתא
עתירי: נקדימון בן גוריון, ובן כלבא שבוע,
ובן ציצית הכסת ...

חד אמר להו: אנא זיינא להו בחיטי ושערי,
וחד אמר להו: בדחמרא ובדמלחא ומשחא,
וחד אמר להו: בדציבי ...

הוּוּ להו למיזן עשרים וחד שתא. הוּוּ בהו
הנהו בריוני, אמרו להו רבנן: ניפוק ונעביד
שלמא בהדיהו, לא שבקינהו. אמרו להו:
ניפוק ונעביד קרבא בהדיהו, אמרו להו
רבנן: לא מסתייעא מילתא. קמו קלנהו
להנהו אמברי דחיטי ושערי, והוּוּ כפנא ...

אמר ליה: תן לי יבנה וחכמיה, ושושילתא
דרבן גמליאל, ואסוותא דמסיין ליה לרבי
צדוק.

The Arguments

3. Mishna, Rosh Hashana 2:9 (INCIDENT ONE)

On another occasion two witnesses came and Said, we saw it at its proper time, but on the night which should have been new moon it was not seen, and Rabban Gamaliel [had already] Accepted their evidence. Rabbi Dosa b. Harkinas said: they are false witnesses. How can men testify that a woman has born a child when on the next day we see her belly still swollen? Ssaid R. Joshua to him: I see [the force of] your argument.

Thereupon Rabban Gamaliel sent to him to say, I enjoin upon you to appear before me with your staff and your money on the day which according to your reckoning should be the Day of atonement. ...

R. Joshua] then Went to R. Dosa b. Harkinas, who said to him: if we call in question [the Decisions of] the beth din of Rabban Gamaliel, we must call in question the decisions of every beth din which has existed since the days of Moses up to the present time. ...

He [R. Joshua] thereupon took his staff and his money and went to jabneh to rabban gamaliel on the day on which the day of Atonement fell according to his reckoning. Rabban gamaliel rose and Kissed him on his head and said to him: come in peace, my teacher and my disciple — my teacher in wisdom and my disciple because you have accepted my decision.

ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו ובליל
עבורו לא נראה וקבלן רבן גמליאל אמר רבי
דוסא בן הרכינס עדי שקר הן היאך מעידים
על האשה שילדה ולמחר כריסה בין שיניה
אמר לו ר' יהושע רואה אני את דבריך:
שלח לו רבן גמליאל גוזרני עליך שתבא
אצלי במקלך ובמעוטיך ביום הכפורים
שחל להיות בחשבונך ...

בא לו אצל רבי דוסא בן הרכינס אמר לו
אם באין אנו לדון אחר בית דינו של רבן
גמליאל צריכין אנו לדון אחר כל בית דין
ובית דין שעמד מימות משה ועד עכשיו ...
נטל מקלו ומעותיו בידו והלך ליבנה אצל
רבן גמליאל ביום שחל יום הכפורים להיות
בחשבונו עמד רבן גמליאל ונשקו על ראשו
אמר לו בוא בשלום רבי ותלמידי רבי
בחכמה ותלמידי שקבלת דברי:

4. Talmud Bavli, Bechoros 36a (INCIDENT TWO)

R. Zadok had a firstling. He set down barley for it in wicker baskets of peeled willow twigs. As it was eating, its lip was slit. He came before R. Joshua. He said to him: 'Have we made any difference between [a priest] who is a haber and [a priest] who is an 'am ha-arez'? R. Joshua replied 'Yes'. He thereupon came before Rabban Gamaliel. He said to him: 'Have we made any difference between [a priest] who is a haber and a priest who is an 'am ha-arez'? Rabban Gamaliel replied 'No'. R. Zadok said to him: 'But R. Joshua told me "Yes"! He said: 'Wait until the great debaters enter the Beth Hamidrash'. When they entered the Beth Hamidrash, the questioners arose and asked: 'Have we made any difference between [a priest] who is a haber and one who is an 'am ha-arez'? R. Joshua replied 'No'. Thereupon Rabban Gamaliel said: 'Was not the answer "Yes" reported to me in your name? Joshua, stand on your feet and let them testify against you'...

And Rabban Gamaliel was sitting and discoursing while R. Joshua stood on his feet, until all the people murmured and said to Huzspith the interpreter. 'Silence'. And he was silent.

רבי צדוק הוה ליה בוכרא, רמא ליה שערי
בסלי [נסריה כילי ערובה ערבה קלופה], בהדי
דקאכיל איבזע שיפתיה, אתא לקמיה דרבי
יהושע, אמר ליה: כלום חילקנו בין חבר לעם
הארץ? אמר לו רבי יהושע: הן. אתא לקמיה
דרבן גמליאל אמר ליה: חילקנו בין חבר לעם
הארץ? אמר ליה רבן גמליאל: לא, אמר ליה:
והא רבי יהושע אמר לי הן! אמר לו: המתן עד
שיעלו בעלי תריסין לבית המדרש. כיון שנכנסו
לבית המדרש, עמד השואל ושאל: כלום
חילקנו בין חבר לעם הארץ? אייל רבי יהושע:
לאו, אייל רבן גמליאל: והלא משמך אמרו לי
הן, יהושע עמוד על רגליך ויעידו בדך! ...

והיה ר"ג עומד ודורש ור' יהושע עומד על
רגליו, עד שריננו כל העם ואמרו לחוצפית

5. Talmud Bavli, Brochos 27b-28a (INCIDENT THREE)

It is related that a certain disciple came before R. Joshua and asked him, Is the evening Tefillah compulsory or optional? He replied: It is optional. He then presented himself before Rabban Gamaliel and asked him: Is the evening Tefillah compulsory or optional? He replied: It is compulsory. But, he said, did not R. Joshua tell me that it is optional? He said: Wait till the champions¹⁴ enter the Beth ha-Midrash. When the champions came in, someone rose and inquired, Is the evening Tefillah compulsory or optional? Rabban Gamaliel replied: It is compulsory. Said Rabban Gamaliel to the Sages: Is there anyone who disputes this? R. Joshua replied to him: No. He said to him: Did they not report you to me as saying that it is optional? He then went on: Joshua, stand up and let them testify against you! ...

Rabban Gamaliel remained sitting and expounding and R. Joshua remained standing, until all the people there began to shout and say to Huzpith the turgeman, Stop! and he stopped. They then said: How long is he [Rabban Gamaliel] to go on insulting him [R. Joshua]? On New Year last year he insulted him; he insulted him in the matter of the firstborn in the affair of R. Zadok; now he insults him again! Come, let us depose him! Whom shall we appoint instead? ... Let us then appoint R. Eleazar b. Azariah...

They went and said to him: Will your honour consent to become head of the Academy? He replied: I will go and consult the members of my family. He went and consulted his wife. She said to him: Perhaps they will depose you later on. He replied to her: [There is a proverb:] Let a man use a cup of honour¹ for one day even if it be broken the next. She said to him: You have no white hair. He was eighteen years old that day, and a miracle was wrought for him and eighteen rows of hair [on his beard] turned white. That is why R. Eleazar b. Azariah said: Behold I am about seventy years old, and he did not say [simply] seventy years old.

תנו רבנן: מעשה בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע,
אמר לו: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר ליה:
רשות. בא לפני רבן גמליאל, אמר לו: תפלת ערבית
רשות או חובה? אמר לו: חובה. אמר לו: והלא רבי
יהושע אמר לי רשות! אמר לו: המתן עד שיכנסו
בעלי תריסין לבית המדרש. כשנכנסו בעלי תריסין,
עמד השואל ושאל: תפלת ערבית רשות או חובה?
אמר לו רבן גמליאל: חובה. אמר להם רבן גמליאל
לחכמים: כלום יש אדם שחולק בדבר זה? אמר ליה
רבי יהושע: לאו. אמר לו: והלא משמך אמרו לי
רשות! אמר ליה: יהושע, עמוד על רגליך ויעידו בדך...
היה רבן גמליאל יושב ודורש, ורבי יהושע עומד על
רגליו, עד שריננו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן:
עמוד! ועמד.

אמרי: עד כמה נצעריה וניזיל? בראש השנה אשתקד
צעריה, בבכורות במעשה דרבי צדוק צעריה, הכא
נמי צעריה, תא ונעבריה! מאן נוקים ליה? ...
אלא נוקמיה לרבי אלעזר בן עזריה...
אתו ואמרו ליה: ניחא ליה למר דליהווי ריש
מתיבתא? אמר להו: איזיל ואימליך באינשי ביתי.
אזל ואמליך בדביתו. אמרה ליה דלמא מעברין לך?
אמר לה: [לשתמש אינש] יומא חדא בכסא דמוקרא
ולמחר ליתבר. אמרה ליה: לית לך חיותא. ההוא
יומא בר תמני סרי שני הוה, אתרחיש ליה ניסא
ואהדרו ליה תמני סרי דרי חיותא. היינו דקאמר
רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא
בן שבעים שנה.

Order of Seating

6. Talmud Bavli, Brochos 46b

Said the Exilarch to R. Shesheth: Although you are venerable Rabbis, yet the Persians are better versed than you in the etiquette of a meal. When there are two couches [in the set], the senior guest takes his place first and then the junior one above him. When there are three couches, the senior occupies the middle one, the next to him in rank takes the place above him, and the third one below him.

אמר ליה ריש גלותא לרב ששת : אף על גב דרבנן קשישי אתון, פרסאי בצרכי סעודה בקיאי מינייכו, בזמן שהן שתי מטות - גדול מסב בראש ושני לו למעלה הימנו, ובזמן שהם שלש - גדול מסב באמצע, שני לו למעלה הימנו, שלישי לו למטה הימנו.